

5. Odeskiy Ekzarhat UGKTs: utvorenniya ta sklad. [Elektronnyi resurs] – Rezhim dostupu do resursu: <http://www.ugcc.od.ua/pro-ekzarkhat.html> Nazva z ekranu.
6. Ocherk istorii katolichestva v Kryimu (1261—1475) [Elektronnyi resurs] – Rezhim dostupu do resursu: http://web.archive.org/web/20090416141346/http://www.clemens.org.ua/ist_3_it.html Nazva z ekranu.
7. Pravoslavie i katolichestvo: ot konfrontatsii k dialogu. Hrestomatiya. Sost. Aleksey Yudin. (Seriya «Dialog»). — M.: Bibleysko-bogoslovskiy institut sv. apostola Andrey, 2001. — 535 s.
8. Suttner E. Hristianstvo Vostoka i Zapada. V poiskah zrimogo edinstva. (Seriya “Istoriya Tserkvi”). — M.: Bibleysko-bogoslovskiy institut sv. apostola Andrey, 1999. — s. 313.
9. Taras I. Illya Klyvak: prorok Odeschyny. [Elektronnyi resurs] – Rezhim dostupu do resursu: <http://www.cerkva.od.ua/articles/church-history/29-ilya-klivak-prorok-odeshchini?fbclid=IwAR3dQxocsPd8UAsfBNF5McutUx8symi2ZPvKMGtbzsj4EIPzu8-iUru6Ge4> Nazva z ekranu.
10. Sheludko M. Hto kogo zminyue? Odesa greko-katolykiv chy greko-katolyky Odesu? // Patriyarhat, #3, 2010 - 12-13 s.
11. Sheludko M. Miryani UGKTs v Odessi: chy bude vybuh misyinosti pislya stabilnoyi pratsi? // Patriyarhat, #4, 2018 - 12-14 s.
12. Yakubovich M. «Hanska UkraYina». Kordoni minulogo. 22 zhovtnya 2017, [Elektronnyi resurs] – Rezhim dostupu do resursu: <https://tyzhden.ua/History/201750> Nazva z ekranu.
13. Gędłek Ł., Krzyżowski T., Żurek M. Zarys historii diecezji Odessko-Symferopolskiej - Odessa-Krakow Stanley I. K. Social Gospel. Dictionary of American History / Kutler (editor). Stanley I. – New York: Charles Scribner's Sons, 2003. – ss. 300.
14. Katolicki Kościół. W: Encyklopedia katolicka T 8. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2000, s. 1138-1169.
15. Nabywaniec S., Lignowski M. "Schematyzm Diecezji Kamieniecko-Podolskiej", Kamieniec Podolski 1994 : [recenzja] Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 1, 249-255 1994
16. Szady B. Geografia struktur religijnych i wyznaniowych w Koronie w II połowie XVIII wieku. - Wydawnictwo KUL, 2010. - ss. 745.
17. Weiss A. Biskupstwa podległe bezpośrednio Stolicy Apostolskiej w dziejach organizacji Kościoła łacińskiego na ziemiach polskich / Walkusz J. (red.). Kościół w Polsce. Dzieje i kultura. T. 12, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013 -s. 41-52.

Oleksandr Dobroier

FEATURES OF DEVELOPMENT OF TERRITORIAL AND ORGANIZATIONAL STRUCTURES OF CATHOLIC CHURCH ON THE TERRITORY OF MODERN SOUTHERN UKRAINE

The article presents the development of structures of Catholic churches on the south of Ukraine from the beginning of the Christian era to nowadays. This development is studied in the wider context of political and cultural changes in Europe that have influenced on these processes. Particular attention is paid to the connection of this process with the political changes in the context of which they occur. On the other hand in this issue the logic of the evolution of understanding by the Churches of their own nature is taken into account, which also affects the understanding of these processes. Special attention is focused on the process of formation of the Roman and the Eastern Catholic Churches structures (in particular the Ukrainian Greek Catholic Church) in the South of Ukraine.

Key words: Catholic Church, Roman Catholic Church in Ukraine, Ukrainian Greek Catholic Church, Roman Catholicism, Greek Catholicism, structural expansion

Надійшла до редакції 29.04.2019 р.

УДК 24 – 526.6

**© Ірина Лазоревич
(Чернівці)**

ЕСТЕТИКО-РЕЛІГІЙНА ЄДНІСТЬ В ОБРАЗАХ ТА СМИСЛАХ СХІДНОГО МИСТЕЦТВА (НА ПРИКЛАДІ БУДДИЗМУ)

У статті приділено увагу специфіці функціонування й трансформації образів та

символів релігійного мистецтва орієнтальної релігійної спадщини. Констатується істотне зростання під впливом технологізації, інформатизації та глобалізації зацікавленості формами збереження життєвості традиційних сакральних символів. Авторка бере до уваги те, що фактом сьогодення є неминучість взаємодії ідей та цінностей східної і західної цивілізації. Багато в чому ця взаємодія реалізується і через форми трансляції відповідних буддійських смислів у західні мистецькі практики, а також через використання в традиційному буддійському мистецтві елементів європейських художніх засобів. У статті аналізуються провідні відгалуження буддійської художньої культури та їхня трансформація в контексті сьогодення. Дослідниця інтерпретує форми культивування сучасними митцями ряду традиційних буддійських сакральних смислів. Серед аналізованих форм буддійського релігійного мистецтва – художня структура і духовний зміст таких артефактів, як ступа, танка, скульптурні зображення Будди, манера читання молитов (горловий чернечий спів), сад каміння, садове мистецтво. У дослідженні реалізовано міждисциплінарну координацію філософії релігії, культурології, мистецтвознавства та естетики.

Ключові слова: культура, Схід, цивілізація, релігія, буддизм, Будда, гармонія, сакральність, мистецтво, трансцендентність, нірвана, медитація, символ, цінності, танка, ступа.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. У сучасному світі Схід і його культура мають неабияку значущість. Актуалізують цю значущість трансформації економіко-ресурсної і політичної ситуації сьогодення, але, звісно, не тільки вони. Смесложиттєві запити сучасної, зокрема, й західної людини, співзвучні внутрішньому духові цілої низки інтенцій традиційної культури Сходу. Алей самі країни Сходу, зазнаючи доволі інтенсивних трансформацій і модифікацій освяченого віками життєвого устрою, переймаються питанням збереження традиційних імпульсів у культурі. Одним з осердь традиційних смислів у культурі є релігійне мистецтво, воно –чинник збереження світоглядної ідентичності відповідних народів. А енергії його образів і символів, імплантовані в побут і навіть буденність, програмують особливий ментальний лад цих народів. Тож розкодовуючи смисли релігійного мистецтва, мимоволі наближаємось до глибшого розуміння духовних можливостей східних народів у контексті новітніх цивілізаційних процесів.

Мета статті: шляхом осмислення ціннісних векторів функціонування східного релігійного мистецтва, зокрема, й буддійського, обґрунтувати єдність художніх і релігійних мотивацій в ньому та висвітлити тенденції традиційних і сучасних форм функціонування цієї єдності.

Дослідження спирається на **аналіз першоджерел** (Мірча Еліаде «Міф про вічне повернення» [13], Цзонхава «Правильне сприйняття тридцяти п'яти Будд» [10]), Т. Бурхардта («Сакральне мистецтво Сходу і Заходу. Принципи і методи» [2]), а також **наукових праць щодо мистецтва та релігії**, зокрема, Г. Зубко (курс лекцій «Мистецтво Сходу» [5]), Л. Васильєва («Історія релігій Сходу: релігійно-культурні традиції і соціум» [3]), О. Бродецького («Етичні цінності в релігіях: гуманістична синергія ідей» [1]), М. Чікарькової («Сучасна культура: проблеми аксіології та термінології» [11]) та ін.

Виклад основного матеріалу. Як вважає Л. Васильєв, «саме релігія, і санкціонована нею традиція багато в чому визначає виразність тієї чи іншої цивілізації. У житті суспільства, в історії й культурі народу (йдеться здебільшого про докапіталістичні суспільства), вона відігравала вагомий роль: і християнство, і іслам, і індо-буддизм, і (якщо торкнутися Далекого Сходу) конфуціанство – всі ці доктрини разом з місцевими релігіями на зразок даосизму, синтоїзму, джайнізму такою мірою чітко визначили обличчя певної цивілізації, що можуть вважатися її «візитівкою» [3, с. 19]. І з огляду на невідворотну технологізацію світу (зокрема, західного) цивілізації Сходу стоять перед питанням: як краще впровадити нове, не втративши давнього? І шукаючи відповіді на це питання, Схід

апелює до смислових резонансів національних традицій, сформованих саме в релігійному горнилі.

Яку ж роль відігравала релігія на Сході? По-перше, в ній набувала сакралізації політична влада, нерідко походженню правителя і його династії надавалися «божественні» імпульси. Тож і сама особа володаря ставала чимось набагато більшим, ніж індивід, наділений функцією управління. Правитель поставав як сакральний символ. Також релігія давала санкції і табу, котрі мали гарантувати несхитність соціального устрою та структури. Реалізуючи щодо держави й суспільства «цементуючий» ефект, релігія, звісно, здійснювала це в різних умовах і культурних середовищах по-різному. Та й сила її захисної потужності варіювалася – залежно від низки і внутрішньо-релігійних і зовнішньо-соціальних чинників.

Справді, далеко не однаковою була міра участі релігійних систем у зміцненні традиційної суспільної системи та політичної влади. Доволі виразно тут даються взнаки відмінності між Китаєм і Індією. У Китаї релігія здебільшого мала націленість на державно-політичне регулювання й, по суті, ставала ідеологічною платформою влади. Так, зрештою, є й сьогодні щодо конфуціанства, яке, по суті, повернулося в Китаї до ролі ідеологічного регулятивна, хоч формально такою декларується комуністична ідеологія. Але вона там вже настільки змодифікувалася під впливом саме конфуціанства, що має мало спільного з класичним марксизмом. Тим часом в Індії релігія прямо не ставала ідеологічним «сервісом» для політичної влади. Вона хоч і не була цілком індиферентною до держави, але й не зливалася з її конкретними політичними та етичними директивами. Держави (які часто були роздрібнеими), отже, там постійно перебували у флуктуації між виникненням і занепадом, відзначалися низьким рівнем міцності й стабільності. Але якщо говорити про надполітичний контекст ролі релігії щодо індійської соціальної і культурної специфіки, то тут релігія функціонувала домінантно. Незважаючи на часту й легку зміну політичної влади, переструктурування географічних меж тих чи інших індійських державних утворень, варнова структура як провідний соціальний масив зберігалася в Індії впродовж тисячоліть, та її базиси (принаймні в ментальному і ціннісно-поведінковому форматі) подекуди міцні й сьогодні.

Як зазначає О. Бродецький, «релігійні цінності залишаються, поза сумнівом, потужним мотиваційним чинником людської комунікації, соціальної взаємодії, самоусвідомлення людей практично у всіх цивілізаційних ареалах» [1, ст. 58]. Але, на відміну від Заходу, культура Сходу законсервувала традиційні цінності й норми в набагато більш автентичному форматі і релевантності їхньому первісному, одвічному духові. Регулятивно-ціннісне санкціонування з боку релігії покликане створити у вірян постійне відчуття присутності сакральних чинників у житті її соціальної спільноти. Цьому служить і система релігійних свят та обрядів, узгоджених з богослужбовими практиками та їхніми чітко структурованими циклами. Релігійні інституції виконують функцію такого собі колективного життєвого «наставника» і для особистості, і для громади. Як наголошує Е. Манзанов: «будь-яка людина, яка включається в діяльність певного релігійного інституту, мусить виконувати відповідні вимоги. Якщо людина належно не виконує передбачені релігійним інститутом соціальні функції й ролі, то її можуть позбавити соціального статусу. Для виконання своїх функцій релігійний інститут утворює необхідні установи, в межах яких організовується його діяльність» [9, с. 19].

Емоційний та ритуалістично-діяльнісний формат такого регулювання й ціннісної інкорпорації особи в соціальну структуру забезпечує саме релігійне мистецтво. Мистецтво Сходу, хай навіть і створюване сьогодні, але при цьому закорінене у традиції, – архетипічно дуже близьке до того мистецтва, яке виникало в давнину. Маємо на увазі його глибинну спорідненість із давнім мистецтвом, невіддільним від міфологічного сприймання та із-середини пронизаним прагненням до сакрального. А як доводив славетний релігієзнавець, філософ та етнолог Мірча Еліаде, будь-яка діяльність людини в давнину була священною і безпосередньо узгоджувалася з ієрархією сакральних смислів. «У давнину взагалі не було власне профанної діяльності» [13, с. 30].

Тож якщо нерідко мета сучасного мистецтва – це лише розважати, то мистецтво давнє корелювалося в усіма життєвими настановами людини й вибудовувалося в єдину систему духовних цінностей, маючи особливі соціально-сакральні функції. Адже, як слушно пише М. Чікарькова, «культура завжди розвивається між двома полюсами – сакралізацією та секуляризацією, причому у будь-яку епоху й у будь-якому суспільстві завжди будуть наявні обидва» [11, с. 52]. І хоч естетичне задоволення не позиціювалося як головний горизонт мистецтва Сходу, однак воно було невіддільно пов'язане з інтенцією краси. Адже стародавній митець творив, щоб прояснити людям відблиски трансцендентності. А оскільки трансцендентність розглядалася як повнота буттєвих сил, то її маніфестація мимоволі оцінювалася як краса.

Т. Буркхардт розгортає думку, що призначення сакрального мистецтва полягає не в тому, щоб збурювати відчуттями транслювати враження заради них самих. Адже воно є резервуаром символів, і для нього цілком достатніми видаються прості й споконвічні засоби [Див.: 2, с. 7]. Це значить, що східний митець усвідомлює свою творчість не в аспекті мети замилувати й захопити глядача своєю майстерністю та подарувати йому емоції радості й насолоди в їхньому земному форматі. Навіть якщо це, за фактом, і відбувається при сприйманні творів мистецтва, – все ж не в цьому сам митець бачить свій провідний обрій. Головне у мистецтві для нього – це шлях власного духовного пошуку, прагнення збагнути вічні істини і таємниці буття. Мистецтво стає медіатором між божественним і земним. Та й власне його динамічна, жива образна структура для того й культивується, щоб цей зв'язок повсякчас відтворювати: енергетизувати присутність сакрального в людському досвіді, а отже, робити сакральне внутрішньо близьким для людини. До того ж, як підкреслює О. Бродецький, «чим більше у релігійних традиціях заохочується популяризація не стільки догматичних речей, а й мистецтва даної релігії, тим більше в цієї традиції є можливостей кристалізувати й практично актуалізувати загальнолюдський моральний стрижень свого вчення, придатний до ціннісної синергії з аналогічним ресурсом інших релігій» [1, с. 95].

Чимало прикладів окресленої естетико-онтологічної злитності виявляємо в мистецтві буддизму. Унікальність і глибина естетичної культури цілого ряду країн своєю цивілізаційною дієвістю завдячує саме буддизмові. Тож спинімо увагу на деяких характерних структурах буддійського художнього мислення.

Оскільки, кінцева мета буддизму – вихід за межі суєтного світу речовинної прив'язаності, досягнення нірвани, то це вимагає створення піднесених образів, більш витончених, ніж реальні. Танка – це «іконографічне» зображення, яке використовується в буддійських практиках для візуальної опори. Виконується на різних видах тканини: льняній, бавовняній, шовковій. Застосовувалися мінеральні фарби, або ж фарби з рослинної сировини: листочків, корінців. Зображена на танці сакральна Істота має бути промальована золотом. Відтак танка освячується ламою під час спеціального релігійного обряду. На тканинному субстраті танки зазвичай зображуються будди, великі вчителі, буддійські святі. Танки були, по суті, символами сакрально спрямованої думки. Їх замовляли як для храмових потреб, так і для, на перший погляд, світських. Але сам факт використання цих релігійних сюжетів у звичному побуті свідчив про пронизаність усього досвіду релігійною присутністю. Донедавна танкографія розвивалася в Тибеті. Але не здобувши державної підтримки, це мистецтво там згасло, натомість почало розвиватися в Північній Індії (в середині минулого століття значна кількість тибетців мусила покинути свої домівки внаслідок китайської агресії).

Прикметою будь-якої буддійської споруди є навіюване їй структурою враження гармонії з природою, злиття з нею, налаштування на медитацію та спокій. Першими архітектурними спорудами буддизму виявилися ступи. Переважно у ступах наявна квадратна чи кругла основа, баштоподібна середня частина, шпильастий верх. Тобто вже зовнішня виразність ступи символізує динаміку поглиблення в сакральному смислошуканні. Найбільша ступа на Землі – Боробудур – перебуває на острові Ява. Ступа – в перекладі з санскриту означає

«Вершина» [7]. Частина ступи означають різні елементи: основа – земля; сходи – вода, півкулі – вогонь; шпиль – повітря, вершина – простір. Ступа є вертикальною моделлю світобудови. І будівництво ступи, про що пише у своєму трактаті Цзонхава, є могутнім духовним вчинком: «Той, хто, вмивши тіло, своїми руками збудував ступу, то, навіть якщо він вчинив 5 смертних гріхів, досягає ідеалу» [10, с. 176].

Згідно з буддійськими віруваннями, ступи наснажені містичними імпульсами добра, зараджують людям внутрішньо гармонізуватися та очиститися. Позитивно сприймаються пожертви (дарування) на побудову і ремонт ступ. Трапляються випадки, коли будівництво ступи оплачує один меценат. А от знищення ступ – «один з 5 гріхів смертних гріхів». Руйнування ступи вважається «діянням, тотожним пролиттю крові Будди, і тягне за собою невідворотне переродження в пеклі відразу після цього життя» [10, с. 107].

Коли буддійська ойкумена стала розростатися монастирями – саме ступа посідала центральне місце комплексу й була об'єктом поклоніння в ньому. Чітка планомірність, на якій ґрунтується створення проекту і процес побудови монастирських споруд, ніби підкреслюють притаманну буддистам настанову самоорганізованості й самодисципліни. Недаремно ж дослідники (наприклад, Г. Зубко) наголошують, що «мистецтво буддизму надавало найважливіше місце відображенню індивідуального прагнення людини до досконалості» [6, ст. 55]. Спершу – центральні Південні ворота. Далі – ступа. Потім, головний храм, приміщення для проповідей, північні ворота, дзвіниці, службові будови для ченців, бібліотека. Хоч розташування споруд могло змінюватися, однак, незмінною була наявність стежки, рухаючись якою слід було робити ритуальні обходження споруд за годинниковою стрілкою. Як пише О. Хижняк: «таке обґрунтування спорудження ступ стало важливим кроком на шляху до зв'язування ступи з Дхармою і можливістю досягнення нірвани» [4, с. 154].

Щодо скульптури – зазвичай у головному залі храму на узвишші розташовували статую Будди, або одного з бодхісатв. У стінах залу розташовані ніші, де стоять статуї буддійських божеств. На стінах – танка. Розміри скульптур у буддизмі різні – від двох сантиметрів до п'ятдесяти метрів. Традиція створювати статуї має свої першоджерела і у словах самого Будди. Адже в релігійних текстах є фрагменти, де він закликає виготовляти їх для ритуального вшанування будд, котрі вже здобули нірвану. Трансформувалося й пріоритетне застосування матеріалу, з якого робилися статуї – спершу домінувало дерево, пізніше – камінь.

Ще одна унікальність буддизму – це манера читання молитов, що може служити окремим напрямком мистецтва – горловий спів ченців. Витоки цієї традиції – в тибетських монастирях, звідки вона поширилася серед інших народів монгольського і тюркського походження. Ченці використовували такий спів, щоб закликати гнівних божеств-покровителів. Буддисти вважають, що горловий спів, схожий на рик, прийшов від бога смерті Ями [Див.: 10]. Таким звуком монахи ніби жахають злих духів, тож вважають, що він сприяє очищенню та зціленню. З погляду фізіології коротко це пояснюється так: під час начитування мантр горловим співом сповільнюються дихання і всі процеси в організмі, відбувається вивільнення енергії, а отже, – стан здоров'я поступово покращується.

Музичні інструменти в буддизмі використовуються під час богослужіння, ритуалів, релігійних процесів, містерій Цам. Одночасно можуть бути застосовані до 50 музичних інструментів. Серед них є й дуже нестандартні – наприклад дерев'яна риба, по якій слід бити палкою (використовують у Китаї), або ж різки з людських кісток (Тибет).

Вартий згадки й такий феномен мистецької спадщини сходу, як буддійське садове мистецтво. Зародившись в Індії при храмах, воно поширилося в інші буддійські країни. У кожній з цих країн воно має свій колорит і, крім функціонально-споживчого призначення, має й особливу систему символічних релігійних значень. Трепет ставлення буддистів до природи, їхнє переконання щодо природи як досконалого носія краси виявляється в тому, що буддійські садівники прагнуть не «поліпшити» щось у природі, а лише сконцентрувати увагу на вже наявній красі, використати її як візуальну метафору сподівання на спасіння.

Поширений у буддизмі і сад каміння. Зазвичай, як пише Е. Малініна, це «рівний майданчик, більша частина якого засипана піском або галькою. Але головним елементом є, на перший погляд, хаотично розкидані на ній групи неотесаного каміння. Однак, безладом цей сад тільки здається, адже всі композиції підпорядковуються відповідним правилам, які впливають зі світоглядних концепцій дзен-буддизму» [8, с. 178]. Каміння у групах розташовуються по три, відповідно до буддійської тріади. Поверхня саду, як вважається, служить символом океану, каміння – метафори островів. Водночас фантазія відвідувача може варіювати цю символіку – залежно від індивідуального сприймання та конкретних форм і фігур конкретного саду. У садах каміння домінують емоційно-сміисловою атмосферою є медитативне налаштування, покликане відгородити людину від метушні мирського виру та буденних клопотів трішні (вогню егоїстичних пристрастей).

Буддійські традиційні цінності, безперечно, досягаються та презентуються і сучасним західним мистецтвом. Привертають, зокрема, увагу та мають культурологічний резонанс відео-інсталяції Білла Віоли; скульптурні витвори Джона Коннела; мультимедійний арт-проект «Час є пам'ять» Аллана Грехема. Сприяють комунікації митців буддійської світоглядної орбіти та популяризації їхніх доробків «Асоціація буддійських художників» і буддійський фестиваль мистецтв «Лотос у квітці» (Велика Британія).

Буддійські смисли у мистецтві яскраво представлені і у творчості сучасних митців Тибету. Нова генерація художників тут вміло наснажує сакральними смислами новітні форми та сьогоденну художню виразність. Це і Чог'ял Рінпоче, Гейд, Дедрон, Гонкар Г'яцо, Церінг Н'яндака, Лобсан Г'яцо, Норбу, Пема Донье Ньонг'ї. Їхні витвори допускають неоднозначне сприймання й витлумачення (як, зрештою, і все в сучасному мистецтві). Сюжетність часто розгортається і довкола животрепетних соціальних колізій життя відповідних країн (як-от, проблема зникнення культури монахів тощо). Але форма цих творів часто доволі новаторська. Наприклад, даються взнаки імпресіонізм Церінга Н'яндака (картини «На велосипеді», «Фобія поліції»), концептуалізм Гонкара Г'яцо («Шамбала новітнього часу», «Почекайте, поки я цілую небо»), гумористична картина «Будда – покемон» (Будду митець називає своєю «Музою»), сюрреалізм Норбу («Стоячи перебуваю»), поп-арт Лобзана Г'яцо («Великий V Далай-Лама»). У свою чергу Рінпоче і Ньонг'ї продовжують традиції, започатковані у класичній танці, і послуговуються традиційним матеріалом та інструментарієм. Але загалом прагнення здійснити демаркацію «традиційне – сучасне» при оцінці цих творів мистецтва – річ майже нездійсненна і абстрактна. Наприклад, «Новий Завіт» Гейда комбінує традиційні друковані сторінки релігійних текстів і сучасні зображення. Тензин Норму Лама поєднує техніку виготовлення танки з нестандартним символізмом та алюзіями, продиктованими сьогоденням. Шерпа, маніфестуючи проблеми діаспори і застерігаючи від подальшої втрати культурних надбань, використовує для увиразнення цього образу духів, божеств і демонів тибетського буддизму. У триптиху Пемба Вангду «Хіть, задрість, ревність» набувають нової актуалізації графічні стилі гімалайського буддизму та застосовуються технічні і художні напрацювання відповідного «іконописного» канону.

Висновки. Це все свідчить про взаємодію традиційного буддійського мистецтва із віяннями сучасної художньої свідомості та виникнення на цьому ґрунті нових цікавих образних форм та естетичних артефактів. І хоч нині практично неможливо знайти буддійське мистецтво, повністю вільне від елементів мистецтва інших релігій, з якими буддизм синергіював, однак незаперечним є й те, що і власне буддійське світобачення наклало незгладимий відбиток на художню культуру всіх тих країн, де буддизм поширювався. До того ж буддизм каталізував внутрішні енергії низки давніх релігій, які або єдналися з буддійськими смислами і формами, або, навпаки, оновлювалися, щоб становити йому адекватну альтернативу (маємо на увазі й індуїзм, і конфуціанство та даосизм, і, звісно ж, синтоїзм). Тож нині рецепції буддійського світобачення й естетичного мислення даються взнаки і в архітектурі, і в скульптурі, і в живописі, і в музиці, і в танці, і в театрі багатьох країн Сходу.

Величезна роль мистецької культури в буддійській традиції свідчить про особливу емоційну життєвість, притаманну цій релігії. І це зримо заперечує упереджену тезу про те, ніби буддизм – це «вибір небуття». Навпаки – це вибір Життя, але життя переформатованого, звільненого від намулу буденності, суєтності і поданого у формі чистого та прозорого переживання гармонії й радості, які увиразнюються в душі при спогляданні первозданності природи або злетів творчої, неутилітарної, енергії людини. І в цій ідейній домінанті буддизму та його естетики – одна з потужних можливостей запобігання загрозам тотальної десакаралізації життя. **Перспективи подальших досліджень** у цій царині передбачають аналогічну рефлексію щодо ряду інших орієнтальних релігій на засадах компаративності.

Література

1. Бродецкий О. С. Этические ценности в религиях: гуманистична синергія ідей: монографія/ Олександр Бродецкий. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 336 с.
2. Буркхардт Т. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы / Титус Буркхардт. – М., 1999. – 216 с.
3. Васильев Л. С. История религий Востока (религиозно-культурные традиции и общество): Учеб. пособие для вузов по спец. "История"/ Леонид Васильев. – М.: Высш. шк. 1983. – 368 с.
4. Вторые Торчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение: Материалы научной конференции. С.-Петербург, 17-19 февраля 2005 г. / Сост. и отв. ред. С. В. Пахомов. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2005. – С. 151 – 157 с.
5. Энциклопедия Абхидхарм. Раздел III и IV/ Переклад Е. П. Островской і В. И. Рудого// М., 2001. – 755 с.
6. Зубко Г. В. Искусство Востока [Текст] : курс лекций / Г. В. Зубко ; Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Фак. искусств. – Москва : Восточная книга, 2012. – 427 с.
7. Иконографический обзор буддизма. Ступа – символ мироздания и Пути от Неведения к Пробуждению [Электронный ресурс] –Режим доступа до джерела: <http://probud.narod.ru/symbol/stupa.html>
8. Малинина Е. Е. Духовно-эстетический феномен «сухого» каменного сада в пространстве буддийского храма // Япония. Ежегодник. — Институт востоковедения РАН, 2010. — № 39. — с. 178—191.
9. Манзанов Г. Е. Восточные религиозные традиции (социокультурные аспекты // Вестник Бурятского университета. Педагогика. Филология. Философия, 2010. – №8. – с. 18 – 22.
10. Цзонхава. «Ясное восприятие тридцати пяти Будд» и «Мера тел Богов»/ пер. Е.Д.Огневой// Огнева Е.Д. Тибетский средневековый трактат по теории изобразительного искусства/ М., 1979. – 224 с.
11. Чікарькова М. Сучасна культура: проблеми аксіології і термінології: Монографія/ Марія Юрїївна Чікарькова. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. – 240 с.
12. Bhikkhu Khantipalo Lay Buddhist Practice. The Shrine Room, Uposatha Day”// Sidney, Australia // 1995 [Электронный ресурс]. Режим доступа до джерела: <https://www.accesstoinsight.org/lib/authors/khantipalo/wheel206.html>
13. Eliade M. Cosmos and History. The Myth of Eternal Return/ Mircea Eliade. –N. Y., 1959. – 191 p.

References

1. Brodec'kij O. S. Etichni cinnosti v religiyah: gumanistichna sinergiya idej: monografiya/ Oleksandr Brodec'kij. – CHernivci: CHernivec'kij nac. un-t, 2016. – 336 s.
2. Burckhardt T. Sakral'noe iskusstvo Vostoka i Zapada. Principy i metody / Titus Burckhardt. – M., 1999. – 216 s.
3. Vasil'ev L. S. Istoriya religij Vostoka (religiozno-kul'turnye tradicii i obshchestvo): Ucheb. posobie dlya vuzov po spec. "Istoriya"/ Leonid Vasil'ev. –M.: Vyssh. shk. 1983. – 368 s.
4. Vtorye Torchinovskie chteniya. Religiovedenie i vostokovedenie: Materialy nauchnoj konferencii. S.-Peterburg, 17-19 fevralya 2005 g. / Sost. i отв. red. S. V. Pahomov. –SPb.: Izd-vo S.-Peterb. un-ta, 2005. – S. 151 – 157 s.
5. Enciklopediya Abhidharm. Razdel III i IV/ Pereklad E. P. Ostrovskoj i V. I. Rudogo// M., 2001. – 755 s.
6. Zubko G. V. Iskusstvo Vostoka [Tekst] : kurs lekcij / G. V. Zubko ; Moskovskij gos. un-t im. M. V. Lomonosova, Fak. iskusstv. – Moskva : Vostochnaya kniga, 2012. – 427 s.
7. Ikonograficheskij obzor buddizma. Stupa – simvol mirozdaniya i Puti ot Nevedeniya k Probuzhdeniyu [Elektronij resurs] –Rezhim dostupu do dzhherela: <http://probud.narod.ru/symbol/stupa.html>
8. Malinina E. E. Duhovno-ehsteticheskij fenomen «suhogo» kamennogo sada v prostranstve buddijskogo hrama // YAponiya. Ezhegodnik. — Institut vostokovedeniya RAN, 2010. — № 39. — s. 178—191.
9. Manzanov G. E. Vostochnye religioznye tradicii (sociokul'turnye aspekty // Vestnik Buryatskogo universiteta. Pedagogika. Filologiya. Filosofiya, 2010. – №8. – s. 18 – 22.
10. Czonzhava. «YAsnoe vospriyatие tridcati pyati Budd» i «Mera tel Bogov»/ per. E.D.Ognevoj// Ogneva E.D. Tibetskij srednevekovyj traktat po teorii izobrazitel'nogo isskustva/ M., 1979. – 224 s.

11. SHikar'kova M. Suchasna kul'tura: problemi aksiologii i terminologii: Monografiya/ Mariya YUriivna SHikar'kova. – Kiiv: Vidavnichij dim Dmitra Burago, 2018. – 240 s.
12. Bhikkhu Khantipalo Lay Buddhist Practice. The Shrine Room, Uposatha Day”// Sidney, Australia // 1995 [Електронний ресурс]. Режим доступу до джерела: <https://www.accesstoinight.org/lib/authors/khantipalo/wheel206.html>
13. Eliade M. Cosmos and History. The Myth of Eternal Return/ Mircea Eliade. –N. Y., 1959. – 191 p.

Iryna Lazorevych

AESTHETIC-RELIGIOUS UNITY IN THE IMAGES AND MEANINGS OF ORIENTAL ART (BUDDHISM EXAMPLE)

This article focuses on the specifics of the functioning and transformation of the forms and symbols of the religious art of the Oriental religious heritage. In this article the significant growth is stated, the growth under the influence of technology, informatization and globalization of interest in the forms of preserving the vitality of traditionally sacred symbols. The author takes into account the fact that the present is in the inevitability of the interaction of ideas and values of the eastern and western civilizations. In many ways, this interaction is realized also through the forms of translation of the corresponding Buddhist meanings into Western art practices, as well as by the help of the elements of European artistic means in traditional Buddhist art. The article analyzes the leading branches of the Buddhist artistic culture and their transformation in the context of our today's life. The researcher interprets the forms of cultivation of a number of traditional Buddhist sacred meanings by modern artists. Among the analyzed forms of Buddhist religious art are the artistic structure and spiritual content of such artifacts as stupa, a thangka, sculptural images of Buddha, the manner of reading prayers (throat singing of monks), garden stones, garden art. The research has implemented interdisciplinary coordination of the philosophy of religion, culturology, art studies and aesthetics

Key words: culture, east, civilization, religion, Buddhism, Buddha, harmony, sacred art, art, transcendence, nirvana, meditation, symbol, values, thangka, stupa.

Надійшла до редакції 28.05.2019 р.

УДК 27.4(498.6)

**Нестор Мизак
Андрій Яремчук
(Чернівці)**

СЕРЕТ – ПІВДЕННИЙ ФОРПОСТ ГКЦ: ПАРАФІЯ СВЯТОГО ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО

У статті аналізується становлення української греко-католицької парафії у місті Серет (нині Румунія) у ХІХ–ХХ століттях. Характеризуються важкі умови зародження греко-католицьких парафій у Південній Буковині. Окреслюється прагнення українців побудувати свою церкву у Сереті за часів Австро-Угорської імперії, яка пригальмовувала розвиток Української церкви. Висвітлюються труднощі греко-католицьких священників під час будівництва храму у Сереті та їхні відвідини буковинського президента краю та австрійського імператора Франца Йосифа І. Особливу увагу звернено на часті візитації до Серету Чернівецького отця-декана Келестина Костецького, отця Івана Шиха із Сучави, Станиславівського єпископа Андрія Шептицького, а також освячення новозбудованої святині єпископом Григорієм Хомишиним. Визначається роль ктиторів, які dbали про розвиток церкви та збереження національної ідентичності українців. Подано статистичні дані греко-католиків Південної Буковини, Серетини та міста Серета зокрема. Висвітлюється жертовна праця священників Ігнатія Бучацького, Климентія

ЗМІСТ

СОЦІОЛОГІЯ

<i>Борейко Ю.</i> Містичний досвід як фактор трансформації структур повсякденності.....	6
<i>Демків О., Савчинський Р.</i> Соціальний капітал спільнот Свідків Єгови в західноукраїнському регіоні.....	11
<i>Гнатчук О.</i> Механізми співпраці інституту освіти та суспільства в контексті глобалізації.....	17
<i>Докаш В., Шоломейчук Д.</i> Управлінська культура та стилі керівництва як фактор мотивації працівників.....	22
<i>Дударьов В.</i> Механізм реалізації соціальної політики впровадженням соціального замовлення.....	29
<i>Кузьоменська Л.</i> Мовна дійсність епохи масової культури.....	37
<i>Маскевич О.</i> Протестантське бачення впливу християнських цінностей на формування та функціонування сім'ї.....	43
<i>Медведєва Ю.</i> Модернізаційні та контрмодернізаційні складники в соціальних уявленнях вірян різних конфесій України: за результатами емпіричного дослідження (частина 4).....	51
<i>Павлега О.</i> Соціальна політика як політика держави в сфері соціальних відносин.....	58
<i>Пержун В., Біля В.</i> Соціологічний аналіз вивчення євангельської молоді як окремої соціальної групи.....	64
<i>Докаш О.</i> Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні.....	70
<i>Пержун В., Ранецька Р.</i> Управління персоналом в органах місцевого самоврядування.....	78

ФІЛОСОФІЯ

<i>Арістова А.</i> Криза релігійної ідентичності: підходи до концептуалізації.....	94
<i>Бродецький О.</i> Сміслові горизонти релігійно-етичних ідей М. Бердяєва та їхня актуальна значущість.....	101
<i>Возний І.</i> Синкретизм у матеріальній культурі населення Буковини ХІІ – першої половини ХІІ століття.....	106
<i>Горбань Р.</i> Філософсько-релігійна концепція особи С. Б. Кримського на тлі полярних тенденцій актуальної інтелектуальної думки.....	113
<i>Гунько В.</i> Ретроспектива історичних форм інтерпретації в протестантизмі етико-ціннісних засад буття соціуму та соціальних викликів.....	121
<i>Гончаренко Д.</i> Філософсько-релігієзнавче дослідження відмінностей в соціально-економічних ученнях богословів східно-християнської і західно-християнської церкви доби середньовіччя.....	127
<i>Горохолінська І.</i> Специфіка християнської есхатології та секулярні футурологічні візії щодо майбутнього людства і релігійності.....	133
<i>Готич М.</i> Концепція історії в богословській системі Августина аврелія.....	141
<i>Дідківський А.</i> Розвиток етики закону та обов'язків у православного мислителя модерну Інокентія Пензенського.....	149
<i>Доброєр О.</i> Особливості розвитку територіально-організаційних структур католицьких церков на території сучасної південної України.....	157
<i>Лазоревич І.</i> Естетико-релігійна єдність в образах та смислах східного мистецтва (на прикладі буддизму).....	163
<i>Мизак Н., Яремчук А.</i> Серет – південний форпост ГКЦ: парафія святого преображення господнього.....	170
<i>Титаренко В.</i> Специфіка моделі концептуальної матриці релігійної ситуації як складно організованої системи в методології релігієзнавчих досліджень.....	178
<i>Тищенко А.</i> Формування нової парадигми політичної теології харизматичних церков.....	184
<i>Чаплинський В.</i> Методологія дослідження феномена духовного образования в ВСО ЕХБ.....	191
<i>Шкрібляк М.</i> Вплив європейського реформаційно-контрреформаційного руху на зміну світоглядної парадигми українського народу та формування модерної еклезіальної реальності.....	197
Довідка про авторів.....	207

CONTENT

SOCIOLOGY

<i>Boreiko V. Mystical experience as a factor in the transformation of structures of everyday life</i>	6
<i>Demkov O., Savchynsky R. Social capital of the Jehovah's Witnesses communities in the Western Ukrainian region</i>	11
<i>Hnatchuk O. Mechanisms of cooperation between the Institute of Education and Society in the context of globalization</i>	17
<i>Dokash V., Sholomoychuk D. Management culture and management styles as a factor for motivating employees</i>	22
<i>Dudarov V. The mechanism of realization of social policy by implementing social order</i>	29
<i>Kuzemenskaya L. Linguistic reality of the era of mass culture</i>	37
<i>Muskevich O. Protestant Vision of the Impact of Christian Values on the Formation and Functioning of the Family</i>	43
<i>Medvedev V. Modernization and counter-modernization components in the social representations of the faithful of different confessions of Ukraine: on the basis of empirical research (part 4)</i>	51
<i>Pavlyha O. Social policy as a state policy in the sphere of social relations</i>	58.
<i>Perzhun V., Byala V. Sociological analysis of the study of gospel youth as a separate social group</i>	64
<i>Dokash O. Constitutional and Legal Regulation of Local Self-Government in Ukraine</i>	70
<i>Perzhun V., Ranetska R. Personnel management in local self-government bodies</i>	78

PHILOSOPHY

<i>Aristova A. Crisis of Religious Identity: Approaches to Conceptualization</i>	94
<i>Brodetsky O. Semantic Horizons of Religious and Ethical Ideas M. Berdyaev and Their Importance</i>	101
<i>Vozniy I. Syncretism in the material culture of the population of Bukovina XII - the first half of the XII century</i>	106
<i>Gorban R. Philosophical and religious concept of the person S. B Crimea on the background of polar tendencies of actual intellectual thought</i>	113
<i>Gunko B. Retrospective of Historical Forms of Interpretation in Protestantism of Ethical and Valuable Fundamentals of Socion and Social Challenges</i>	121
<i>Goncharenko D. Philosophical and religious study of differences in the socio-economic teachings of the theologians of the East-Christian and Western-the Christian Church of the Middle Ages</i>	127
<i>Gorokholinska I. Specificity of Christian eschatology and secular futurological visions concerning the future of mankind and religiosity</i>	133
<i>Gotych M. The Conception of History in the Theological System Augustine Aurelius</i>	141
<i>Didkovsky A. Development of the Ethics of Law and Obligations in the Orthodox Modernist Thinker Innocent Penzensky</i>	149
<i>Dobroer O. Features of development of territorial-organizational structures of Catholic churches in the territory of modern southern Ukraine</i>	157
<i>Lazorevich I. Aesthetic-religious unity in the images and meanings of Oriental art (on the example of Buddhism</i>	163
<i>Misak N., Yaremchuk A. Seret - southern outpost of the GCC: Parish of the holy Transfiguration of the Lord</i>	170
<i>Tytarenko V. Specificity of the model of the conceptual matrix of the religious situation as a complex organized system in the methodology of Religious Studies</i>	178
<i>Tyshchenko A. Forming of new paradigm of political theology</i>	184
<i>Chaplinsky V. Methodology of the study of the phenomenon of spiritual education in the All-Union Economic Community of the ECB</i>	191
<i>Shkriblyak M. Influence of the European Reformation-Counter-Reform Movement on the Change in the World-Paradigm of the Ukrainian People and the Formation of a Modern Eclectic Reality</i>	197
Information about the author	207

Наукове видання

Релігія та Соціум

Міжнародний часопис

№ 3-4 (31-32)

Відповідальний за випуск *Балух В.О.*

Релігія та Соціум : Міжнародний часопис. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2019. – № 1-2 (33-34). – 152 с.

Religion and Socium : An International Journal. – Chernivtsi : Chernivtsi National University, 2019. – № 1-2 (33-34). – 152 p.

Підписано до друку 01.07.2019. Формат 60 x 84/8.

Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум.-друк. арк. 23,2.

Обл.-вид. арк. 25,0. Тираж 50. Зам. 3-005.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.